

ג ל י ו נ ו ת ל ע ר ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וארבע

24

ה"ז ט"ו-כ"ה, מטה אהרן

קרח (תשכ"ה)

השבוע לא יופיע עלון
ההדרכה לפרשת קרח

עיון גם גליונות קרח תש"ה, תשכ"ב

א. כ' והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח

אור החיים: אולי שהיו חושבים, כי מה שאירע לקרח הוא על שדבר בגד משה וחלק עליו, וה' יבקום נקם על כבוד בניאו נאמן ביתו; ויעולם אפשר שיבחר בשאר השבטים לשרתו, לזה צוה ה' לעשות מבחן המטות.

מהי התמיהה שרצה ליישב בדבריו?

ב. שאלות ברש"י:

- (1) כ"ג ד"ה ויצא קרח: כמשמעו
- (2) " " " ציץ: הוא חנסת פרי כשהפרח נופל.
- (3) כ"ה ד"ה ותכל תלוונתם: כמו ותכלה תלוונתם. לשון זה שם מפעל יחיד. שון נקיבה, כמו "תלוונתם" (וי"ו בקמץ) מרמזים בלע"ז *mirrored* ויש חילוק בין "תלוונתם" ל"תלוונתם": תלוונתם - תלוונה אחת, תלוונתם - שם דבר בל' יחיד ואפילו הם תלוונת הרבה.
- (4) כ"ה ד"ה למשמרת לאות: לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילונו עוד על הכהונה.
- מה קשה לו ומה תיקן בפרשו זה?
(א) מנין לרש"י לפרש כך, והלא אין זה הפירוש הרגיל של "ציץ"?
(ב) היש להביא סעד לפרשו מיטעיה כ"ז ו'; יחזקאל ז' י'?
- (א) שני קשיים רצה רש"י לישב כאן, אחד במלה "ותכל", אחד בטלה "תלוונתם", מה הם הקשיים?
(ב) מה מאלצו לפרש "ותכל" כאשר פרשו? ולמה לא יפרש כפי שפרש (נחמה ג' ל"ז) "ואל תכס על עונתם ותטאתם: ד"ה ואל תכס, כמו ואל תכסה, דוגמת (משלי כ"א) "וסוד אחר אל תגל", כמו אל תגלה.
- (ג) הסבר את דבריו המסומנים בקו.
- (א) בעל לבוש האורה מקשה: למה פרש רש"י ד"ה זה אחר ד"ה ותכל תלוונתם, אע"פ שהוא שוקדם בפסוק? ישב תמיההו!
- (ב) מנין לו לרש"י שכך הוא, ולא כרמב"ן? ואין המטה הזה אות רק על מטה לוי שבבחר משאר השבטים, לא על אהרן, שתהיה לו הכהונה. והנכון למשמרת לאות על שבט לוי תמורי הבכורות, כי השריפה אות על הכהונה והפרח על הלוייה, וזה טעם "פרח מטה אהרן לבית לוי", כי לכל בית לוי זרח בזכותם.

ג. כ"ח כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגוע.

רש"י ד"ה האם תמנו לגוע: שמא הופקרנו למיתה.

מלאכת מחשבת (ר' משה חפץ, טריעסטי, רוציה בסוף המאה ה-17)

ולפי שאמר לו הקב"ה, שיניח למשמרת את מטה אהרן לפני העדות ושיראוהו בני ישראל ותכל תלוונתם, לפיכך אמרו בני ישראל אל משה: "וכי אפשר שנראה את המטה בהיותו לפני העדות?! והלא כל הקרב ימות, ואם כן שוא לכם להניח המטה שמה לאות! האם תמנו לגוע! - וכי אפשר שלא נמות עוד, אף אם נקרב אל משכן ה'?"

לכן השיב להם ה' ית', שאין כך הדבר, אלא (י"ח א') "אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש... וגם את אחיך מטה לוי... תקרב אתך... ושפרו את משמרת אהל מועד לכל עבודת האהל וזר לא יקרב אליכם, ומה שהם אומרים על משמרת המטה אינה היא המידה, שכבר לא הונחה שם שיראוה אלא אחס לבדכם", וזהו שאמר (י"ח ה') "ושמרתם את משמרת הקודש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל" שכשתשמרו המטה לאות לא יהיה עוד קצף ודי, שידעו תקהל שהמטה שמה.

ד"א: לפי שנגזרה גזירה שימותו כולם במדבר ואם כן לשוא הזהיר משה "והזר הקרב יומת", מה לי ימותו חיום בקרבם אל הקדש, אם על כל פנים למיתה עוסדים? "ואם כולנו-אבדנו, מה תאמר לנו שכל הקרב אל משכן ה' ימות, האמת שאם לא נקרב, לא נמות?!" האם תמנו לגוע?!

- 1. מה קשה בפסוקנו לשני הפרשנים?
- 2. מה החבול בתפישת הפעל תמנו בין פירוש רש"י לבין שני פרושיו של בעל מלאכת מחשבת?

ד. מדברי המדרשים:

1) מדרש הגדול במדבר קרח י"ז: "דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה" זה שאמר הכתוב (יחזקאל י"ז) "וידעו כל עצי השדה כי אני ה' השפילתי עץ גבוה, הגבהתי עץ שפל הובשתי עץ לח, והפרחתי עץ יבש, אני ה' דברתי ועשיתי".

"השפילתי עץ גבוה" - זה נמרוד שהגביה עצמו, שנ' "כנמרוד גבור ציד לפני ה'", "הגבהתי עץ שפל" - זה אברהם אבינו שהשפיל עצמו, שנ' "ואנכי עפר ואפר"; "הובשתי עץ לח" - זה קרח, שנחגאה בעשרו, "והפרחתי עץ יבש" - זה אהרן, שפרח מטהו, שנ' "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי", ועליו הכתוב אומר (תהל' צ"ב) "צדיק כחמר יפרח", ואומר (משלי י"א כ"ח) "וכעלה צדיקים יפרחו".

ילקוט שמעוני יחזקאל י"ז... "וידעו כל עצי השדה" - אלה הבריות, כמה דאת אפרו: (דברים כ') "כי האדם עץ השדה", "כי אני ה' השפילתי עץ גבוה" - זה קרח; הגבהתי עץ שפל" - זה אהרן, שנאמר "והנה פרח מטה אהרן".

1. הסבר איזו סן הגרסאות עדיפה?
 2. הסבר למה הובאו במדרש הגדול לגבי נמרוד, אברהם ואהרן פסוקים כהוכחה ואלו לגבי קרח לא הובא שום פסוק?
- 2) במדבר רבה כ"ג "והנה פרח מטה אהרן" - בטל משה קורה אחת וחכתה לשנים עשר נטרים: ואומר להם: "כולכם מקורה אחת טלו מקלכם!" ועל מה עשה? (משלי כ' ג) "כבוד לאיש שבת מריב וכל אויל יתגלע" - שלא יאמרו מקלו היה לח והפריח, וגזר הקב"ה על המקל ובמצא עליו שם המפורש שהיה בציץ שנ' "ויצא פרח ויצץ ציץ" והפריח בו בלילה ועשה פרי "ויגמל שקדים" - גמל לכל מי שהיה שוקן על שבטו של לוי. ולמה שקדים ולא רימונים ולא אגוזים? לפי שנמשלו ישראל בהם!

1. האם מפרש המדרש את הפ' משלי כ' ג' כפשוטו?
2. מה ראה הדרשן לומר שהיה כאן בט נוסף בהתגלות השם המפורש במטה אהרן?
3. כיצד דורש הדרשן את המלה "ויגמל"?
4. כיצד דורש הדרשן מלת "שקדים" כאן? והשוה רש"י ד"ה ויגמל שקדים: "ולמה שקדים? הוא הפרי הממחר להפריח מכל הפירות, שאף המעורר על הכהונה - פורענותו ממחרת לבוא".
5. למי משניהם - למדרש או לרש"י - יש להביא טמוכין מירמיהו א' י"ב ומירמיהו ה' ו'?

ה. כ"ז הן גוענו אבדנו כלנו גוענו.

תרגום אונקלוס: הן מנבא קטלת חריא, הא מנבא בלעת ארפא, הא מנבא דמיתבא במותבא. (ממנו הרוגי חרב ממנו שבלעה האדמה, ממנו שמתו במגפה)

משך חכמה (ר' מאיר שטחה מדוינסק) תרגום אונקלוס: הא מנבא קטלת חרבא, לונתו אל מה שהלכו אל ההר ויכוט ויכתום עד החרמה, מפני שלא היה עמם הארון שלא מש מקרב המחנה. והנה בלא ארון - קטלת חרבא; וכל הקרב אל משכן ה' - ימות, לא קרוב טוב, ולא רחוק יפה, ואיך נעשה? האם תמנו לגוע? ובאמת אמרו חז"ל: (ירושלמי חגיגה פרק ב') התורה דומה לשני שביליט: אחד של אור ואחד של אש, המה בזה - מת באור; המה בזה - מת בשלג, מה עשה? יהלך באמצע!

1. מה הביאו לאונקלוס לתרגם תרגום חפשי כזה?
2. מהו המסוטל בקרוב ולרחוק בדבריו בעל משך חכמה, והיכן מצאנו פחד מעין זה המכוסא כאן אצל בני ישראל במקום אחר בתורה?

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ
ירושלים - קרית משה